

מהתפרצויותיו את אחי עד לאובדן החיים.
 לעומת זאת הייתי אני מקור לגאווה המישפחה: תלמיד מצטיין, שהכל תלו תיקונו בעתידו. בהיותי בכיתה ו' בבית-הספר היסודי, חלתה אמי, ואושפזה ב- בית-החולים.
 הייתי נער צעיר, ולא הבנתי בעצם מה קורה. אחי היה כבר חילל בצת"ל, הכיר באותה תקופה את חברתו (כיום אשתו), והיה מחלק את זמן חופשותיו בין הבית לבין הקיבוץ שבו גרה חברתו.
 האידיליה חזרה שוב לביתנו, אך רק לזמן קצר, עד שנודע לנו גודל האסון שריחף על ראשנו: אמא חלתה בטרסן. אבי, אשר מימיו לא היה אדם חזק, הלך ונחלש. היה עליו לטפל באמא כשהייתה יוצאת לחופשות מבית-החולים, או לבקר אותה מדי יום כשהייתה מאושפזה. כל העול הזה נפל עליה, נוסף על עבודתו כסגן-מנהל מחלקה במפעל ועל הצורך לטפל בי.

באותה עת החלה ההתרופפות בחיי ה- מישפחה שלנו. אחי מצא את דרכו עם חברתו בחיי הצבא, ואני נשארתי בבית עם אבי.
 לא היה לי לפני מי לשתוח את בקשותי ואת בעיותי, ולא קיבלתי כל הכוונה לקראת תחילת בגרותי. אני זוכר את הימים שלפני כן, כשאמי הייתה שותפה לכל שימי חותי ולבטי. ממנה הייתי מקבל עידוד כשנוקקתי לכך, ומאידך — כשסרחת, קיבלתי היטב על הראש. את צרכי החומריים הייתי מקבל מאמי, וכשלא היה בידה כסף, ידעה תמיד להסביר לי מדוע בקשרי תי אינן נענות.

אבי זכור לי מאותה תקופה כאדם שעבד קשה לפרנסת המישפחה. במישרות יום ו- לילה, בחגים ובשבתות, הכל כדי למנוע מחסור במישפחה.
 מדי חודש היה מביא את המשכורת לאמא, ובוה יצא ידי חובתו למישפחה. אבא כימעט ולא הורגש במישפחה, ואם עשה משהו, הרי היה זה לרוב לפי בקשת אמא, מעולם לא מיוזמתו שלו.
 היוזמה היחידה שנקט בעצמו הייתה כשהיכה את אחי. אז היה מאבד את עשר תונותיו, ואמא הייתה תמיד מתערבת ומפרידה ביניהם בגופה.

היא הייתה עקרת-בית למופת. הבית היה תמיד מצוחצוח ומבריק, ארוחות סדירות היו מוגשות והן היו תמיד מעשה ידיה וערכות לחיך. פעם בשבוע הייתה נוסעת לערוך קניה מרוכזת בשוק הכרמל בתל-אביב, הייתה חוזרת עמוסת סלי-מיצריכים ללל השבוע.
 החיים לבד עם אבא היו אחרים. פית' אום גיליתי אותו, בבית, איתי. לא הייתה כל פתיחות בינינו בתקופה ההיא, ולמעשה גיששנו אחד לעבר השני כדי למצוא את הדרך זה אל זה.

חל סדר הארוחות המסודרות, הייתי אוכל כשהייתי רעב, הייתי חוזר מבית-הספר לבית ריק, כי אבא היה בעבודה, וכשסיים היה נוסע מייד לבקר את אמא. לרוב הייתי מצטרף אליו, וכששבנו, הוא היה הולך לישון ואני — לעסיקי. בבקרים הייתי קם לבד, ולילות רבים ישנתי לבדי, כי אבי היה עובד במשמרת-לילה.
 התפרטתי היה קבוע וחד-גונו, וכלל רק את אותם התבטולים הפשוטים שידענו. אבי ואני, להכין בעצמנו, המצב היה משתפר רק כשאמי יצאה לחופשה מבית-החולים. אז הייתה משנסת מותניה, ונרתמת לבצע את כל עבודות הבית, חרף מחלתה. עד שהייתה מגיעה למצב של תשישות מוח-לטת, כשאבי היה הולך לעבוד בלילות הייתי אני צריך לטפל באמא, ששכבה הסרת-ישע.

„אמא, גססה מולי“

זני דברים זכורים לי מתקופת מחי- לתה של אמי, והשאירו בי רושם חזק.
 באחת הפעמים, בתחילת מחלתה, כשאמא שוחררה מבית-החולים, עקב שיפורי ב- מצבה, לא ידעתי עדיין שהיא הולה בסר-טן, ושמתחי שהיא הבריאה ושהביתה. אבא ישב עימי בחדר-החינוך והיכינו לה. הוא אמר שצריך לטלפן לאחותו, לבשר לה. ואני ברוב שימתחי הצעתי לו לעלל תעלול קטן. שאלתי אותו מה דעתו על-כך שנודיע לדודה שאמא מתה. הוא ערץ בבכי, ואני לא הבנתי אז מה טעם לבר-כות. הרי אמא הבריאה, היא חוזרת הביתה!
 כיום אני מבין מה גרמתי לאבי בשאלתי. המיקרה השני, שנחרת עמוק בתודעתי, אירע כשהייתי לבדי עם אמי בבית. היא

קריב (עם ידידה) בחוף תל-אביב
 „הוא קשר אותי לחוט שבגופו, הוריד לי את החצאית...“

שכבה תשושה וחלושה, ואני הבאתי לה כוס-מיץ וכדורים, שהייתה צריכה לבלוע. תמכתי בה כדי שתתרומם ותשתה אותם. היא הביטה בי, דמעות נקו בעיניה, והיא אמרה לי: „שמוליק, בגילך הייתי אני צריכה לדאוג לך, ולא להיפך. הגורל גזר עליך שבעוד זמן-מה תצטרך לדאוג לעצ-מך. הבטח לי שתהיה חזק!“ הבטתי בה, ולאט-לאט חדרה למוחי ההכרה שאמא גור-ססת לאיטה מולי. בהרתי לשרותים ובכיתי עד שאמא באה אלי, חיבקה אותי והשי-ביעה אותי שלא לדבר על-כך עם אבי או אחי.
 קיימתי את הבטחתי ועד לרגע זה, שבו אני כותב את קורות חיי, לא סיפרתי על כך לאיש.
 מאותו זמן ידעתי מה עומד בקורות. ידעתי שאמי תמות, אך לא ידעתי מתי.

קריב (עומד) בחברת ידידים
 „אחד משני הנערים חנק אותה למוות“

לפני הצורך להיות אב ומחנך ולמלא את החלל שנוצר אחרי מותה של אמי. התפר-קיד לא תאם את אבי, והיה גדול עליו בכמה מיספרים.
 אחי המשיך לשרת בצבא ואני — לחר-יות עם אבא. אחותו של אבא הייתה באה לעיתים קרובות ומשתדלת בכל כוחותיה לעזור. היא הייתה מנהלת בית-הספר לילדים קשי-הינך ביפו, רווקה ומבוגרת.
 יחסיה איתי ועם אחי היו מושגתים על סכומי-כסף שבועיים, שאותם היא נהגה לתת לנו. את מירב עורתה היפנתה אל אבי, אך אחטא לאמת אם אומר שאני ואחי לא היינו יקרים לה. לאחי היא אף סייעה ברכישת דירה, אחרי נישואיו. אך עם כל אהבתה אלינו, לא התפתחו בינינו מעור-לם יחסי-קרבה, ומעולם לא נפתחנו זה לזו.

אחרי מות אמי אבדה לי המישענת היחידה שעליה נשענתי. אבי היה שבר-כלי, ולכן לא שיטתי בפניו אף בעייה אחת שלי, מילבד בעיות כספיות. אחי היה בצבא וניהל את חיינו באופן עצמאי. דודתי הייתה עוורת לי בכך שנתנה לי בכל שבת שלוש לירות, לאיוון התקציב השבועי, ומכיוון שהייתי ביישן מטיבעי, נסיתי להסתגר בתוך עצמי עם בעיותי. חייתי בתוך עולמי, ביליתי עם חברי, ואט-אט, מבלי שהרגשתי, הפכתי פורקן-עול. לא שהייתי לעברייך, חלילה, אבל נגדרתי כל מעשה שובבות מבלי להשגות על התוצאות או מה יגידו הורי, כי הרי אלה לא היו בנימצא.

רמת לימודי ירדה פלאים, והיו לי חיי-כוכים לא-מעטים עם מורי. ניצלתי את העובדה שנוהגים בי ברכות, עקב מותה של אמי, מה שעודד אותי להתרשל ולהעי-מיד את מורי בניסיון: האם יענישו אותי או לא?

באותה עת הייתי אמור לחגוג את טכס ברה-מיצווה. בשל האבל היה זה טכס קטן וצנוע בבית-הכנסת בילבד. אז עוד היו בני-מישפחה של אמי, שהיו בארץ, בי-קשר עימנו. בטכס בבית-הכנסת נכחו כור-לם. לאחר מכן נעלמו כולם מהעין. לאבי אין מישפחה בארץ מילבד אחותו, והיא נעלמה מהאופק. „שמוליק, כשהפצע טרי כולם באים, אך כשעובר הזמן אנשים שוכחים.“ ענה לי אבי, כשהייתי שואל אותו מדוע לא באים קרובי-מישפחה וחב-רים לבקר עוד.

כך קרה ששינוי המשכנו לחיות לבדנו בבית, כשאחי בא לבקר מדי פעם, אך את רוב חופשותיו הוא עשה בקיבוץ של חברתו. אחרי השירות הצבאי התחתן ועבר לחיות בקיבוץ.

אבא ניסה להתאבד

בקשיים גדולים סיימתי את בית-הספר העממי. ציוני היו טובים, אך התנהגותי גרמה לבעיות. חיי היו חד-גוניים: בית-ספר בבוקר, ואחרי הלימודים ויכוחים בלתי-פוסקים עם אבא על בית-הספר והלימודים. באחד הויכוחים האלה הרים אבא זוג מיספריים והשליך אותם עלי. המיספריים ננעצו בירכי השמאלית, וגרמו לי פציעה חמורה למדי. מאז ואילך החל אבי נוקט בשיטה שונה, כדי להמ-ריץ אותי לפעול כפי שהוא רוצה. בכל פעם שמשוה לא השביע את רצונו, הוא היה מנסה לשתות נפט או לבלוע גלולות, כדי להתאבד. פעמים אחדות שברתי פוסות מלאות נפט כדי למנוע ממנו מעשה נמי-הר. הייתי מחביא או זורק את תכולתו של ארון התרופות.

אחי לא ידע על כך, עד שבא פעם אחת לחופשה ונכח במיקרה כזה. כשלא עלה בידו אז לשכנע את אבא לחדול מהת-נהגות זו, עזב את הבית. אודה ואת-וודה — כל הסיטואציות האלה אירעו ביגלל לימודי, אך האם הייתה זו תגובה הולמת מצד אבא?

מבית-הספר היסודי עברתי לבית-ספר תיכון-מיקצועי, במגמה של מכניקה עדי-נה. אחרי שנת הלימודים הראשונה רצו לזרוק אותי ביגלל התנהגותי. נוסף על כך נהגתי להעדר ימים רבים מבית-הספר, ולעבוד בכל מיני עבודות שהשגתי, כדי להרוויח מעט כסף. באותו זמן הייתי בתנו-עתי-גוער, והייתה לי כבר חברת. הייתי זקוק לדמי-כיס במנות גדולות יותר, דבר שלא הובן עליידי אבי.

אחרי מאמצים רבים עלה בידי אבי לשכנע את מנהל בית-הספר שלא יזרוק אותי, ואני נשארתי לשנה נוספת. הת-חלתי להשתפר, אך תחת לקבל עידוד מ-אבי, נתקלתי תמיד במשחים של ביקורת. (החשב בעמוד 54)